

Tíðargrein

Bjarni Djurholm
fyrrv. landsstýris- og lögtingsmaður

RevolutiÓN ella evolution...?

– íkast til nýggja fiskivinnuskipan

Viðgerðin av fiskivinnu-reforminum er sjónliga farin av sporinum. Spurningurin er, sum so oftani – alt ella einki. Tí líkast politiska viðgerðin í landsstýrinum einum ástøðiligum politiskum royndartúri við høvuðsvinnuni.

Uppboðssølan er knúturin. Skipan, sum eingin sakligur serkunnleiki mælir til – uttan onkrir politiskt befongdir fundamentalistar, sum síggja uppboðssøluna sum byrjanin til samfelagsbúskaparlaga kollvelting.

At tað almenna selur nýggjar kvotur kann vera gongd leið – treytað av, at loyvini eru galdandi langt áramál. Eisini má tað vera ein sjálffylgja, at verandi aktørar hava rætt at halda fram við sínum virksemini.

Politiska mantraið um nýggjar aktørar eru fuglar á tekjuni. Fíggjarligi veruleikin er ein annar. Fyri at reka fiskivinnuna krevst nógkur kapitalur við váðafúsari fígging, umframt at raksturin er treytaður av fólki við dyggum kunnleika til vinnuna.

Ætlaða uppboðssølan fer óivað at hava við sær størri miðsavnan í vinnuni, har vit lættliga enda í einum keyparamonopoli, sum verður tvørturímóti teimum stavnaldum flestu hava fyri vinnuna.

Verður politiska ætlanin hjá landsstýrinum veruleiki, eru vit ávegis politiskari útlutingsarskipan, har úrslitið kann gerast ein avmarkandi mobilitetur í vinnuni – eitt fámannaveldi, átt av útlendskum íleggjarum umvegis strámannavirksemi og so sum frálíður verður eitt skrædl fyri samfelagið.

Ynskja vit kollvelting ella úrreiving (evolutiÓN)?

Fyri undirritaða er úrreivingin sjálvsagða leiðin, og tí eigur boðskapurin at vera (lýstur niðanfyri):

Nýggjar fiskivinnupolitikkur – har vinnan sjálf leggur síni viðurskipti til rættis...

Fiskivinnan og virking - saman við alivinnuni, er okkara høvuðsvinna. Vinnurnar báðar eru okkara einasti vøruútflutningur. Týðandi vinnur í landinum veita vørur og tænastur til fiskivinnuna.

Fyri at skapa samfelagnum øktar inntøkur, verður fiskivinnupolitikkurin dagfördur og skipanir gerast á økinum, sum geva vinnuni góðar og stóðugar karmar, og sum eru avgerandi fyri úrtøkuna.

Verandi karmar eru ov avmarkaðir og ótryggir umframt, at vinnan í ov stóran mun verður stýrd politiskt.

Dagføringin av fiskivinnupolitikkinum og skipanunum á økinum skal fremjast í samstarvi millum tað almenna og vinnuna, eins og gjørt varð fyri alivinnuna við sera góðum úrsliti.

Ásannandi henda veruleika, verður skotin upp dagfördur fiskivinnupolitikkur:

Hugsjónin

Hugsjónin fyri føroysku fiskivinnuna er, at hon er búskaparlaga, umhvørvisliga og lívfrøðiliga burðardýgg og skapar mest móguliga virðisøking og menning í Føroyum.

Málsetningur

Málið er at gera lóggávuna, regliverkið og eftirlitið í samsvari við

hugsjónina fyri føroysku fiskivinnuna.

Lóggávan skal vera einføld, veita vinnuni tryggar karmar og skipað soleiðis, at arbeiðsmegi og kapitalur flyta yvir í mest produktivu partarnar av høvuðsvinnuni.

Tað er avgerandi neyðugt fyri fiskivinnuna, at hon fær tryggar karmar at virka undir. Annars er vandi fyri, at íløguhugurin innan føroysku fiskivinnuna heilt dettur burtur.

Karmarnir

Karmarnir fyri nýggju fiskivinnuskipanina skulu vera smidligir og støðugir og fevna um:

- Fiskiloyvir (fiskidagar/kvotur) verða latin sum prosentpartur av MLV fyri einstøku fiskasløgini.
- Fiskiloyvir verða sum útgangsstøði latin grundað á søguligu rættindi.
- Nýggj rættindi og fiskiloyvir, ið eru latin landinum aftur, verða seld um keyppsskála.
- Loyvt skal vera at selja og keypa/umbýta verandi fiskiloyvir. Allur handil (t.e. keyp/søla) av fiskiloyvum skal fara um keyppsskála.¹ Umbýti av fiskiloyvum kann fara fram millum millum reiðari, soleiðis sum í verandi skipan.
- Fiskiloyvini eru galdandi fyri 12 ár í senn og kunnu endurnýggjast.
- Ávís øki og fiskirættindi verða latin útróðrarbátum, frítíðarfiskiskapi/ferðavinnu.
- Fiskiloyvini skulu ikki savnast á ov fáum hondum og skulu øll, sum hava fiskiloyvi um hendi, vera heimahoyrandi í Føroyum.
- Allur veiddur fiskur – og sum frá-

líður eisini garnar og avskurður v.m. – av fiskidøgum/kvotum verður landaður í Føroyum, og skal ein ávísur partur bjóðast út um uppboðssølu.

- Í samband við fiskiloyvi skal loyvishavarin rinda tilfeingisgjald, ásett úr tilfeingisrentuni, sum verður goldið yvir 12 ár sambært settum treytum, tá loyvi verður útskrivað.²
- Dentur verður lagdur á matvørugransking og –menning umframt at menna sølu og marknaðarføring.

MLV

Grundað á havrannsóknir og gransking ger Havstovan á hvørjum ári uppskot til MLV fyri einstøku fiskastovnarnar.

Somuleiðis ger Havstovan í samstarvi við vinnuna umsitingarætlanir fyri einstøku fiskasløgini.

Skipað verður ráð fyri Havstovuna, mannað av vinnuni á sjónum og Havstovuni. Landsstýrismaðurin setir formannin fyri ráðið. Ráðið skal árliga gera tilmæli um áseting av MLV.

Fiskiloyvir

Fiskiloyvir verða latin sum ein prosentpartur av ásetta MLV fyri hvørt fiskaslagið, og gevur hvørt fiskiloyvi rætt at fiska eitt ávíst tonsatal hvørt ár. Fyri at avmarka/forða fyri útblaking, verða reglur gjørdar um, at alt skal fòrast til lands og hvussu virðið av óheimilaðari veiðu verður býtt. Útblaking skal vera strangliga bannað og brot á hesa reglu viðførir miss av fiskiloyvi/fiskidøgum.

Fyri útróður og fiskiskap av botnfiski á landleiðini verða fiski-

loyvir latin sum eitt ávíst dagatal/tonsatal fyri hvørt ár.

Fiskidagaskipanin elvir ikki til útblaking. Hinvegin eru vansar við henni so sum,

- at tað er trupult áseta samlaða veiðutrýstið,
- at illa ber til at stýra veiðitrýstinum á einstøku fiskasløgnum,
- at handil/umbýti við fiskidøgum ikki hóskar saman við handil/umbýting av kvotum,

og tí eigur at verða umhugsað at fara til kvotaskipan, tó ikki fyri útróðrarflotan.

Verður kvotaskipan vald og fyri at tryggja samsvar millum veiðu og kvotur og sleppast kann undan útblaking, verða m.a. hesi átøkini gjørd:

At ein avmarkaður partur av kvotuni fyri eitt fiskaslag kann flytast til annað fiskaslag.

At avmarkaður partur av av veiðuni kann landast uttan um kvotaskipanina og seljast á uppboðssølu, har peningurin fer til gransking.

Fyri ávís fiskasløg kann ávíst % av veiðuni flytast til árið eftir og dragast frá kvotuni í tí árinum. Fiskur undir ávísa stødd kann verða taldur við minni ella hálvári vekt.

Søgulig rættindi

Verandi aktørar halda fram grundað á søguligu rættindi seinastu 15 árin. Hesir fáa útskrivað nýggj loyvir galdandi í 12 ár.

Fiskirættindi, sum koma afturat í pelagisku vinnuni og í samráði við triðjalond, verða seld í keyps-skálanum.